

به وجود بیاید که از سوی قدرت‌های منطقه‌ای، همچون ایران - ترکیه و عربستان مدیریت شود.

■ با وجود تعارض منافع عمیقی که میان این سه کشور در منطقه دیده می‌شود، امکان شکل‌گیری چنین نظامی تا چه اندازه است؟

ما باید یک طراحی راهبردی برای منطقه داشته باشیم و سپس به این برداریم که چگونه می‌توان آن را محقق کرد. در اروپا تمام کشورهایی که با هم جنگیدند بنای تشکیل اتحادیه اروپا را گذاشتند. ما باید طراحی راهبردی داشته باشیم و برای عملیاتی کردن آن از طریق دیپلماسی رایزنی کنیم. تنش زدایی متقابل، همزیستی متقابل، منافع متقابل، احترام متقابل و رویکرد چندجانبه‌گرا برای شکل‌گیری چنین نظامی ضرورت دارد.

الان بخصوص عربستان به این جمع‌بندی رسیده که بدون ایران نمی‌تواند منطقه را مدیریت کند. این

تقویت همسایگی و منطقه را فراهم کند؟

دیپلماسی اقتصادی تنها در حوزه وزارت خارجه نیست. معمولاً همه فکر می‌کنند که این تنها مأموریت وزارت خارجه است، در حالی که وزارتخانه تنها مجری برخی از کارهای این وجه از دیپلماسی است. سایر وزارتخانه‌ها هم همچون نفت و اقتصاد هم دخیل هستند. زیرساخت‌های دیپلماسی اقتصادی باید فراهم شود؛ زیرا اگر این زیرساخت‌ها وجود نداشته باشد وزارت خارجه نمی‌تواند جذب سرمایه خارجی داشته باشد. حال آنکه گفتمان توسعه اقتصادی هم باید وجود داشته باشد. اگر دولت به لحاظ ذهنی و گفتگویی به ضرورت دیپلماسی اقتصادی پی نبرده باشد، اهداف اقتصادی محقق نمی‌شود. البته اینکه فکر کنیم که دیپلماسی اقتصادی تنها از سوی دولت انجام می‌گیرد، هم درست نیست، بلکه اینجا باید برای بخش خصوصی هم نقش مهمی قائل شد.

جایگاهی در زنجیره ارزش جهانی داشته باشیم، بخصوص زنجیره ارزش شرق محور. الان اگر چینی‌ها احساس کنند که در ابتکار کمربند جاده به ما نیاز ندارند بخشی از دیپلماسی اقتصادی ما در منطقه عملیاتی نمی‌شود. باید یک وابستگی متقابلی بین کشورها وجود داشته باشد. تردیدی ندارم روس‌ها که الان با تحریم مواجه شدند گرایش بیشتری دارند که با جمهوری اسلامی ایران روابط اقتصادی داشته باشند به این شرط که زیرساخت‌های لازم را ایجاد کنیم. بنابراین مهم‌ترین پیش شرط و الزام یک دیپلماسی فعال، اقتصاد مولد است.

ما هنگامی که آسیای مرکزی مستقل شد، به این صورت تحریم نبوده‌ایم. سؤال اینجاست که چقدر توانستیم از ظرفیت بازار منطقه‌ای استفاده کنیم؟ تقریباً هیچی. اروپایی‌ها بلافاصله کل بازار را گرفتند. چرا؟ برای اینکه ما زیرساخت‌های لازم و بخش خصوصی فعال قدرتمند نداشتیم. وقتی روسیه در

وزارت امور خارجه

نکته مهمی است که درک آن از سوی عربستان سبب شده مذاکرات بین تهران و ریاض آغاز شود. ضمن اینکه همکاری‌های منطقه‌ای لزوماً به معنای نداشتن هیچگونه اختلاف نظر و تعارض منافع نیست، بخصوص اینکه ما در تعریف سیاست می‌گوییم که مدیریت منافع متعارض. سیاست خارجی یعنی همین. اگر ما هیچ تعارض منافع با کشورهای دیگر نداشته باشیم که به دیپلماسی نیازی نداریم. دیپلماسی برای این است که بین شکاف‌ها پل بزنیم.

■ با تغییر رویکردی که اشاره داشتید دولت سیزدهم در عرصه سیاست خارجی در پیش گرفته است، تمرکز بر دیپلماسی اقتصادی تا چه اندازه می‌تواند امکان‌های موجود در سیاست

سال ۲۰۱۴ برای ضمیمه کردن کریمه به خاک خود با اروپایی‌ها اختلاف پیدا کرد، بعضی کشورها روسیه را تحریم کردند یا وقتی روابط روسیه با ترکیه دچار تنش شد، روس‌ها از ما خواستند که بازار میوه و سبزیجات این کشور را تقویت کنیم. توانستیم؟ ما حتی کشتی نداشتیم این اقلام را به روسیه ببریم. این اقدامات که دیگر به تحریم ارتباطی ندارد؛ یعنی در زمانی که تحریم نبودیم هم نمی‌توانستیم از ظرفیت خود استفاده کنیم. نمی‌خواهم منکر تأثیرگذاری تحریم شوم اما همه موانع هم به تحریم مربوط نیست. اراده کافی برای اجرای دیپلماسی اقتصادی به فراهم کردن مقدمات و لوازم آن و یک تقسیم کار ملی احتیاج دارد. باید نقشه راه اقتصادی داشته باشیم تا هر نهاد و ارگانی بداند که وظیفه آن چیست تا بتواند زنجیره را تکمیل کند.

ویژه‌نامه
سالگرد سیزدهمین دوره
انتخابات ریاست جمهوری
خرداد ۱۴۰۱